

ПРОЄКТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства освіти
і науки України**

№ _____

Типова освітня програма для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти

1. Загальні положення

Ця типова освітня програма для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти (далі – типова освітня програма) визначає комплекс освітніх компонентів, необхідних для досягнення здобувачами початкової освіти (далі – здобувачі освіти) результатів навчання, установлених Державним стандартом початкової освіти (далі – Державний стандарт).

Типова освітня програма застосовується у:

- зкладах загальної середньої освіти з навчанням українською мовою;
- зкладах загальної середньої освіти, у яких поряд із державною мовою здійснюється навчання мовою корінного народу або національної меншини, а також у класах із вивченням мови корінного народу або національної меншини;
- спеціальних закладах загальної середньої освіти та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти;
- зкладах загальної середньої освіти, які організовують інклюзивне навчання.

Застосування типової освітньої програми для осіб з особливими освітніми потребами (далі – особи з ООП) передбачає розроблення індивідуальної програми розвитку та включення годин на корекційно-розвиткову роботу, зміст і наповнення якої визначаються з урахуванням особливостей психофізичного розвитку здобувачів освіти.

Типова освітня програма розроблена на основі Державного стандарту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2025 року № 1810, та узгоджена з положеннями Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту».

У цій типовій освітній програмі терміни вжито у значеннях, наведених у вказаних законах та інших нормативно-правових актах.

Типова освітня програма передбачає:

- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання на рівні початкової освіти;
- загальний обсяг навчального навантаження за циклами: адаптаційно-ігровий (1–2 класи) та основний (3–4 класи) та його орієнтовний розподіл між освітніми галузями;
- варіанти типових навчальних планів;
- перелік модельних навчальних програм;
- опис рекомендованих форм організації освітнього процесу;

підходи та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання.

У типовій освітній програмі враховано гарантовані державою права закладів загальної середньої освіти щодо академічної, організаційної, кадрової та фінансової автономії, а також академічну свободу педагогічних працівників.

Згідно з Державним стандартом, метою початкової освіти є забезпечення всебічного гармонійного розвитку дитини, розкриття її природних здібностей і талантів, та формування комплексу ключових компетентностей і наскрізних умінь (зокрема, критичного мислення, читання з розумінням, співпраці та ініціативності), з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей. Освітній процес, реалізований на основі цієї типової освітньої програми, спрямований на утвердження української національної і громадянської ідентичності; розвиток емоційного інтелекту та самостійності здобувачів освіти; формування відповідального ставлення до себе, свого здоров'я й довкілля; забезпечення наступності для подальшого навчання.

Освітній процес у початковій школі організовують з урахуванням вікових особливостей дітей та структури початкової освіти, що передбачає два цикли навчання: адаптаційно-ігровий (1–2 класи) та основний (3–4 класи). На першому циклі застосовують діяльнісний підхід із переважанням ігрових методів, на другому – впроваджують інтегровано-предметну організацію навчання з поступовим розширенням самостійності здобувачів освіти.

Інтеграція змісту початкової освіти є ключовим принципом її організації та спрямована на формування цілісного світогляду дитини, розвиток наскрізних умінь і підсилення внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків. Заклади загальної середньої освіти мають право здійснювати повну або часткову інтеграцію змісту освітніх галузей, утворюючи інтегровані курси. При цьому сумарна кількість навчальних годин, передбачена на кожну освітню галузь базовим навчальним планом, не підлягає зменшенню.

Варіативність освітнього процесу забезпечують, зокрема, використанням годин навчального навантаження, що фінансуються з державного бюджету і призначені для перерозподілу між освітніми компонентами освітніх галузей, міжгалузевих інтегрованих курсів, курсів за вибором, проєктної діяльності, проведення індивідуальних консультацій і групових занять, зокрема з подолання освітніх втрат. Такий підхід підтримує індивідуалізацію навчання та забезпечує ефективне досягнення обов'язкових результатів, визначених Державним стандартом.

Освітня програма закладу загальної середньої освіти, розроблена на основі типової освітньої програми, схвалюється рішенням педагогічної ради і затверджується керівником закладу освіти у встановленому порядку. Освітня програма може бути доповнена складниками, що враховують специфіку діяльності закладу, освітні потреби здобувачів освіти та запити громади, за умови збереження її відповідності структурі та положенням Типової освітньої програми.

Заклади освіти мають право передбачати навчання окремих предметів або курсів поряд із державною мовою – англійською або іншою офіційною мовою

Європейського Союзу, із застосуванням прийомів двомовної чи багатомовної освіти.

Особам із функціональними сенсорними труднощами, зумовленими обмеженням слухової функції, забезпечується право на двомовне навчання українською жестовою мовою та словесною мовою, а також право на вивчення української жестової мови та іноземної жестової мови за наявності фахівця.

2. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою

Відповідно до Закону України «Про освіту» здобуття початкової освіти розпочинається, як правило, з шести років. Діти, яким станом на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким станом на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють.

Особи з ООП можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку відповідно до особливостей психофізичного розвитку та стану здоров'я на підставі заяви про зарахування одного з батьків дитини або її законних представників.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

3. Загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційно-ігровому циклі початкової освіти та основному циклі початкової освіти, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання

Загальний обсяг навчального навантаження (додаток 1) за рівнем початкової освіти для класів (груп) з навчанням українською мовою, класів (груп) із навчанням мовою корінного народу або національної меншини, класів (груп) з навчанням українською мовою і вивченням мови корінного народу або національної меншини становить 3080 годин, зокрема:

на першому циклі початкової освіти (1–2 класів) – 1470 годин;

на другому циклі початкової освіти (3–4 класи) – 1610 годин.

Загальний обсяг навчального навантаження (додаток 1) за рівнем початкової освіти для класів з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти; для класів з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти становить 2975 годин, зокрема:

на першому циклі початкової освіти (1–2 класів) – 1435 годин;

на другому циклі початкової освіти (3–4 класи) – 1540 годин.

Загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти включає обов'язкові та вибіркові складники: міжгалузеві інтегровані курси, курси за

вибором, проєктну діяльність, а також індивідуальні й групові заняття (зокрема для подолання освітніх втрат).

Цей обсяг визначає кількість годин, необхідну для досягнення результатів навчання, передбачених Державним стандартом. Заклад освіти має право перерозподіляти години між складниками або збільшувати їх кількість для обов'язкових і вибірових компонентів за рахунок додаткових годин. При цьому сумарне навантаження не може бути меншим за мінімально встановлений обсяг, визначений Державним стандартом.

4. Типові навчальні плани

Типові навчальні плани (додаток 2) розроблено для 1–4 класів:

закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою;

закладів загальної середньої освіти з навчанням мовою корінного народу або національної меншини поряд з державною мовою чи з навчанням українською мовою та вивченням мови корінного народу або національної меншини;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними сенсорними труднощами, зумовленими обмеженням слухової функції, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними сенсорними труднощами, зумовленими обмеженням слухової функції, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними сенсорними труднощами, зумовленими обмеженнями зорової функції, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними сенсорними труднощами, зумовленими обмеженнями зорової функції, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними моторними або фізичними труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними моторними або фізичними труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з

функціональними мовленнєвими труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з функціональними мовленнєвими труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними труднощами, які потребують третього, четвертого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними труднощами, які потребують третього, четвертого рівня підтримки в закладах освіти;

з українською мовою навчання / мовою навчання корінного народу та/або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з інтелектуальними труднощами, які потребують п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням українською мовою спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей із соціоадаптаційними / соціокультурними труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти;

з навчанням мовою корінного народу або національної меншини спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти для дітей з соціоадаптаційними / соціокультурними труднощами, які потребують другого–п'ятого рівня підтримки в закладах освіти.

Типові навчальні плани містять: перелік навчальних предметів та інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі; розподіл навчального навантаження за роками навчання між навчальними предметами / інтегрованими курсами; години навчального навантаження, що фінансуються з бюджету і призначені для перерозподілу між навчальними предметами / інтегрованими курсами освітніх галузей, курсів за вибором, проєктної діяльності, проведення індивідуальних консультацій і групових занять, зокрема з подолання освітніх втрат, напрями та розподіл годин корекційно-розвиткової роботи для осіб з ООП. Ці години для перерозподілу заклади освіти використовують з урахуванням особливостей організації освітнього процесу в закладі освіти та індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти.

Навчальне навантаження в типових навчальних планах орієнтоване на кількість годин, визначену базовим навчальним планом Державного стандарту в межах кожної освітньої галузі на адаптаційно-ігровому та основному циклах навчання початкової освіти.

Заклад освіти розробляє навчальний план як частину освітньої програми закладу освіти на основі одного з варіантів типових навчальних планів цієї

типової освітньої програми. Заклад освіти визначає перелік навчальних предметів та/або інтегрованих курсів для реалізації відповідних освітніх галузей.

Заклад освіти може додавати в навчальний план вибіркові освітні компоненти, що не вказані в типовій освітній програмі. Для цих освітніх компонентів заклад освіти використовує модельні навчальні програми / навчальні програми, які отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» / «Схвалено для використання в освітньому процесі» в установленому порядку, або на основі модельних розробляє навчальні програми, які схвалює педагогічна рада і затверджує керівник закладу освіти.

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей у навчальному плані закладу загальної середньої освіти не повинна перевищувати загальну річну кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначену базовим навчальним планом, із дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження.

Навчальні плани для спеціальних закладів загальної середньої освіти / спеціальних класів закладів загальної середньої освіти повинні обов'язково включати напрями корекційно-розвиткової роботи.

5. Модельні навчальні програми та навчальні програми

Усі обов'язкові результати навчання, визначені Державним стандартом у межах певної освітньої галузі, можуть бути реалізовані одним чи кількома навчальними предметами / інтегрованими курсами, для кожного з яких має бути створена модельна навчальна програма. Модельна навчальна програма (далі – МНП) – документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання та рекомендовані для використання в освітньому процесі види навчальної діяльності для досягнення очікуваних результатів навчання, а також зміст навчального предмета / інтегрованого курсу. Модельні навчальні програми розробляють для всього рівня початкової освіти (1–4 класи) або окремо для кожного циклу: адаптаційно-ігрового циклу (1–2 класи) та основного (3–4 класи). Рекомендацією для використання модельної навчальної програми / навчальної програми в освітньому процесі закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, є надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» / «Схвалено для використання в освітньому процесі» в установленому порядку. Вимоги до МНП визначені в додатку 4.

Поданий у додатку 3 перелік МНП є базовим і може бути доповнений іншими МНП, яким буде надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» в установленому порядку. Спираючись на МНП, заклад освіти може розробляти навчальні програми предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих (зокрема міжгалузевих) курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідними МНП. Формування змісту навчальних предметів, білінгвальних курсів, інтегрованих курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї

освітньої галузі або її окремих складників. Навчальні програми, розроблені на основі МНП, схвалює педагогічна рада і затверджує керівник закладу освіти.

6. Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Організацію освітнього процесу в початковій освіті здійснюють з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей у безпечному, інклюзивному та розвивальному освітньому середовищі, яке забезпечує фізичний, психологічний і соціальний комфорт кожної дитини і створює умови для активного пізнання та самовираження шляхом взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

Визначення форм організації освітнього процесу здійснює заклад освіти в межах академічної автономії та відображає їх в освітній програмі. Заклад освіти організовує освітній процес залежно від наявності необхідних ресурсів (матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності тощо), а також форм здобуття освіти. Для осіб з ООП ресурсне забезпечення може включати спеціальне обладнання, засоби альтернативної комунікації (АДК) та облаштування ресурсних кімнат / осередків тощо.

У початковій освіті перевагу надають таким формам організації освітнього процесу, які забезпечують досягнення здобувачами освіти результатів навчання, визначених Державним стандартом, та сприяють пізнавальній активності, емоційній залученості, становленню навчальної діяльності та розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь. До таких форм належать:

- ранкові зустрічі, які забезпечують психологічний комфорт здобувачів освіти, сприяють розвитку соціальних і комунікативних умінь, а також мотивують здобувачів освіти до навчання;
- навчальні заняття (зокрема уроки в класній або ресурсній кімнаті, бібліотечні, музейні, театралізовані уроки, уроки-екскурсії, творчі майстерки тощо);
- індивідуальні та групові консультації;
- тематичні тижні (дні), навчальні проекти тощо.

Форми організації освітнього процесу забезпечуються різними видами діяльності, рекомендованими модельними навчальними програмами, а також іншими формами й методами, обраними педагогом самостійно з урахуванням потреб здобувачів освіти.

За потреби заклад освіти може організувати здобуття освіти за індивідуальною освітньою траєкторією. Індивідуальна освітня траєкторія здобувача освіти реалізується з урахуванням необхідних для цього ресурсів, наявних у закладі освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, зокрема тих, що забезпечують здобуття освіти за мережевою формою здобуття освіти.

Індивідуальна освітня траєкторія здобувачів освіти реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, який розробляють педагогічні працівники у взаємодії зі здобувачем освіти та/або його батьками (іншими законними представниками здобувача освіти); схвалює

педагогічна рада закладу освіти, затверджує керівник і підписують батьки (інші законні представники здобувача освіти).

Для забезпечення доступності та структурованості освітнього процесу використовують засоби візуальної підтримки (візуальні розклади, комунікативні дошки, алгоритми виконання дій, піктограми тощо), які адаптують відповідно до індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти.

Здобувачі освіти, які належать до національних меншин України, мови яких є офіційними мовами Європейського Союзу, та реалізують право на навчання відповідними мовами в державних, комунальних чи корпоративних закладах освіти, можуть здобувати початкову освіту відповідними мовами національних меншин, за винятком навчальних предметів / курсів, пов'язаних із вивченням української мови.

В освітньому процесі може використовуватися мова та національна символіка національних меншин (спільнот) під час перерв, церемонії першого дзвінка, для проведення гуртків, концертів, інших заходів, зустрічей, засідань тощо, у процесі створення іміджу закладу, зокрема на його вебсайті.

Організація освітнього процесу за дистанційною та індивідуальною формами здійснюється відповідно до порядків, затверджених Міністерством освіти і науки України.

7. Опис інструментарію оцінювання

Оцінювання спрямоване на відстеження поступу учнів за освітніми галузями на основі орієнтирів оцінювання. Воно передбачає встановлення відповідності між фактичними результатами навчання та вимогами Державного стандарту для планування подальшої роботи з предметів та інтегрованих курсів, визначених навчальним планом закладу.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється на засадах компетентнісного підходу. Оцінювання базується на загальних критеріях та характеристиках груп результатів навчання, визначених для кожної освітньої галузі Державним стандартом.

У разі запровадження власної шкали оцінювання результатів навчання заклад освіти має визначити та оприлюднити правила переведення підсумкового оцінювання у шкалу, визначену цією Типовою освітньою програмою.

Частотність і процедури проведення оцінювання, а також види діяльності, результати яких підлягають оцінюванню, педагоги визначають самостійно з урахуванням дидактичної мети, особливостей змісту навчального предмета / інтегрованого курсу та з урахуванням етапу опанування програмового матеріалу.

Інструменти оцінювання мають відповідати меті оцінювання та охоплювати охоплювати результати навчання, визначені для певного періоду.

Інструменти оцінювання добирають та/або розробляють на засадах компетентнісного підходу з урахуванням особливостей, визначених внутрішньою системою забезпечення якості освіти закладу.

Оцінювання здійснюють із застосуванням завдань різних рівнів реалізації навчальної діяльності, які стосуються навчальних і життєвих ситуацій, актуальних для здобувачів початкової освіти. Оцінювання може бути у формі

усної, письмової роботи, виконання практичної діяльності, зокрема із використанням цифрових ресурсів тощо.

Для осіб з ООП інструменти оцінювання та форма їх подання підлягають адаптації з урахуванням функціональних можливостей дитини.

Технології та підходи до оцінювання в різних класах закладу загальної середньої освіти можуть мати відмінності, що спрямовані на реалізацію освітньої програми закладу освіти.

Підсумкове оцінювання в початковій школі є семестровим та річним. Річне оцінювання здійснюють на підставі семестрового за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображають у свідоцтві досягнень.

З метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та/або якості початкової освіти проводять державну підсумкову атестацію, результати якої не впливають на підсумкову оцінку за рік. Порядок проведення державної підсумкової атестації визначає Міністерство освіти і науки України.

Здобувачів освіти, які за результатами періодичного медичного огляду скеровані до підготовчої та спеціальної медичних груп і під час уроків фізичної культури демонструють результати навчання в межах доступних їм видів фізичної / рухової діяльності з урахуванням медичних протипоказів, оцінюють на загальних підставах.